

Svar på skriftligt spørgsmål om att på lika villkor ersätta biblioteksanvändning av e-böcker och e-ljudböcker

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 231/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Tiina Elo /gröna:

På vilket sätt kan den nuvarande utlåningsersättningen för e-material anses behandla upphovsmännen och deras verk jämlikt när användningen av verken ersätts på olika sätt enligt teknisk plattform, ämnar regeringen vidta åtgärder för att inkludera e-bokhyllorna i ersättningen i enlighet med det utlåtande som riksdagen godkänt och när ämnar regeringen publicera en utredning utifrån utlåtandet om att införa användningen av e-bokhyllor i ersättningen för e-böcker och e-ljudböcker?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Ersättningen för biblioteksanvändning av e-böcker och e-ljudböcker är inte till sin natur en upphovsrättslig ersättning och det finns ingen skyldighet att föreskriva ersättning. Det är tillåtet att låna fysiska böcker från biblioteken utan upphovsmannens eller förläggarens tillstånd. Detta grundar sig på upphovsrättslagen, som ger biblioteken rätt att låna ut fysiska verk till allmänheten. Staten betalar en ersättning för utlåningen till upphovsmännen.

I fråga om användningen av e-böcker och e-ljudböcker är situationen en annan. Biblioteken har inte automatisk rätt att förmedla verk i form av e-böcker eller e-ljudböcker till allmänheten. Biblioteket kan till exempel inte ge en kund möjlighet att läsa en e-bok eller lyssna på en e-ljudbok utan en separat överenskommelse med verkets upphovsman eller rättssinnehavare, i allmänhet förläggaren.

I enlighet med upphovsrättslagen är ersättningen för biblioteksanvändning av e-böcker och e-ljudböcker avsedd att omfatta användningen av e-böcker och e-ljudböcker som lånas ut av bibliotek för användning på ett sätt som kan jämföras med utlåning av exemplar av verk. De e-böcker och e-ljudböcker som biblioteken anskaffat till sina samlingar erbjuds användarna via bibliotekets egen tjänst, det vill säga verken är en del av bibliotekets samling och användningen av dem administreras i bibliotekets eget system. Ersättningen omfattar däremot inte användningen av e-boktjänster (s.k. e-bokhylla) i biblioteken. E-boktjänsterna är tjänster som kommersiella aktörer erbjuder företag och bibliotek och som innehåller samlingar av e-böcker och annat e-material.

Målet har varit att göra lagstiftningslösningen exakt avgränsad och tydlig samt så förutsägbar som möjligt i fråga om konsekvenserna, eftersom det inte handlar om en upphovsrättslig ersättning. Användningsvolymerna i biblioteken och utvecklingen av dem påverkar storleken på det anslag

som behövs för ersättningen. När ett verk har anskaffats till bibliotekets samlingar och används via bibliotekets tjänst (till exempel kommunernas gemensamma E-bibliotek), finns det exakt information om verket och dess användning. Därmed är det också möjligt att förutse ersättningsbeloppet. I fråga om e-boktjänsterna är det däremot svårt förutse både vilka verk som ingår i tjänsten och användningen av dem. E-boktjänsterna är dessutom ofta utländska och tjänsterna kan inte åläggas skyldighet att lämna ut användaruppgifter eller andra uppgifter.

Hösten 2024 gjorde undervisnings- och kulturministeriet som tjänsteuppdrag en utredning av de e-boktjänster som används av biblioteken vid yrkeshögskolor och universitet samt om deras egenskaper (användarvillkor, användningstider, tjänstens innehåll). Utredningen lämnas till riksdagens kulturutskott som en del av rapporteringen av åtgärderna enligt riksdagens utlåtande.

Utifrån de uppgifter som finns tillgängliga i e-boktjänsterna görs bedömningen att man på grund av de olika material som ingår i e-boktjänsterna, tjänsternas användarvillkor och användningen av e-boktjänsterna enligt olika principer inte kan fastställa gemensamma ersättningsgrunder där skillnaderna i tjänsterna kan beaktas och tjänsternas användningssätt behandlas enhetligt. En ersättning som motsvarar den nuvarande ersättningen för biblioteksanvändning av e-böcker och e-ljudböcker är således inte möjlig för användningen av dessa tjänster i bibliotek.

Helsingfors 23.7.2025

Forsknings- och kulturminister Mari-Leena Talvitie